

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՄՏԸԺՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՂԻՅՑՔ

ԱԽՈՒՐԵԱՆ ՎՏԱԿԻ

- Հնատեղձ Հայր կամենալով տալ մեկնութիւն իմ անուան,
Ասել են թէ՛ այն պատճառաւ է կոչվել սա՛ Ախուրեան,
Որ յայնկոյս իմ կան հանդերձեալ կեանք, եւ այն նոր հայրենիք,
Ուր չեն հասնիր կենդան մարդիկ, այլ լոկ ստուերք եւ հոգիք *):
- բ. Հոգիք համայն վախճանելոց կը հաւարվին իմ ափունք,
Այլ չեն կարող անցնիլ յայնկոյս, զի յատակք իմ են անհունք.
Մազեայ կամուրջ արկեալ ընդ իս՝ մէկ երեսէն դէպ ի միւս
Անցուցանողն է Փայլածուն, ձեռն լապտեր լուսահիւս:
- գ. Անհանդուրժ կան հոգիք այնտեղ՝ եւ Փայլածունն կսպասեն.
Երբ կուշանայ լոյսն այն փայլի՝ անդուլ կասեն անձ՝ ուր են.
Բայց երբ կուգայ մէկին կառնու, այր կը մնան վերստին,
Աչօր յաւեալ դէպ միւս երես, ահ եւ կասկած ի սրտին:
- դ. Անցին արդէն այն ժամանակք, իմացուեցաւ իսկութիւն,
Որ հանդերձեալ կեանք յայնկոյս իմ՝ չունին իւրեանց բնակութիւն.
Բայց իմ անուն չը փոխվեցաւ, եւ թէ ամենք մոռանան,
Իմ ջուրք պիտի յաւէժ յիշեն, եւ իմ անուամբ վշտանան:
- ե. Ո՛չ տպաբէն ափանցս վերայ մերթ կառուցեալ կայր Անի,
Պրսակազարդ՝ սարդիւք պճնեալ՝ դշտոյ Շիրակ գաւառի,
Ա՛խ՝ ուր են արդ նորա բրդունք, ամուր պարիսպք վիմարդեան,
Ո՛ր են նորա բարձր աշտարակք եւ նետակալք հրաշագան:
- զ. Ա՛խ՝ ուր են արդ բիւրք բազմութեան ժողովրդոց քաջազանց,
Պարք փառաւոր զօրավարաց, զօրապետաց դիւղազանց.
Ո՛ր են անթիւ վաճառականք եւ մեծազանձ մեծատունք,
Կալուածատեարք ճոխ եւ հարուստ՝ նեցուկք երկրի՝ հանտատունք:
- է. Ա՛խ՝ ուր են արդ տաճարք փառաց Աստուածութեան Յիսուսի,
Եւ քառաթեւ հրաշքարող՝ պայծառ նըշան սուրբ Խաչի,
Որ երկնաճէմ յերկինս ի վեր կը բարձրանայր՝ բազմամիւ
Երկրպագուս ունէր ինքեան մեծահաւատ եւ անթիւ:
- ը. Ա՛խ՝ ուր են արդ ծայնք զանգակաց՝ հրաւէր սիրոյ ի տաճար,
Ուր Գառն անմահ միշտ զենանէր՝ ի սէր մարդկան անդադար,
Արիւն նորա ի հաշտութիւն Հօր Աստուծոյ նուիրէր,
Եւ խունկ ուխտից ի սուրբ սեղան զանուշութեան հոտ բուրէր:

(*) Հեղինակն Վեցարամութեան Հայոց դրել է թէ, Ախուրեանն է Հայաստանի Ստեփան Գեորգի, եւ Փայլածուն (Կաղ-
ժա Հայկայ Թառն) է Քարան եւ փոխանակ նուակի է Մազեայ կամուրջն:

- Դ. Ա՛խ՝ ո՛ւր են դասք քահանայից՝ սարկաւազաց՝ եւ դպրաց,
Սուրբ զգեստութ՝ նափորտապատ, ընդ ուրարաց եւ շապկաց,
Խաչաղըրօշ՝ զարդուք, ջահիւք, եւ լապտերօք՝ վառելովք,
Ընդ պարագլուխ՝ Հայրապետին թափօր հանդէս ելելովք:
- Ե. Ա՛խ՝ ո՛ւր են փառք զահի նորին՝ Թաղաղիտակ միապետք,
Ի Սիոնէ՝ ողջունարեք Բաղրատունեանց՝ նահապետք,
Զորոց ինքն հարիւր աւօր յառաջ խօսեալ էր Սանդուխտ,
Մինչ իւր եղբայր՝ վարէր ի Պարսս՝ տարազրական եւ պանդուխտ:
- Զ. Ա՛խ՝ ո՛ւր են այն երկնահանգոյն՝ եկեղեցիք՝ փառաշէն,
Ուր շնորհազարդ կարդ կրթօնի՝ հանդիսանայր տիրաշէն,
Մարգարէից, առաքելոց, վարդապետաց ծայնք փողոց,
Որոտային զերթ ընդ երկնաւ փայլակնացայտ շանթք ամպոց:
- Է. Ա՛խ՝ ո՛ւր են այն հրաշակերտ քարծրացեալ բեմ եւ սեղան,
Ուստի հնչէր զիւր քաղցրիկ ծայն Աւետարան Յիսուսեան,
Բառնալ զխաչ եւ ընթանալ զհետ խաչակիր քաջ Հովութին,
ԶՈրդոյ մարդոյ նշան շնորհաց հասուցանել մինչ յերկին:
- Ը. Ա՛խ՝ ո՛ւր են այն քաղցրանուագ Շարականաց նուրբ քերթուածք,
Սրտացուցիչք հրեղէն լեզուաց հիացուցիչք յօրինուածք,
Որով սուրբ Հարսն, Մայրն անարատ խօսէր ընդ անմահ Փեսային,
Եւ ծննդոց ջամբէր ի ստեանց շիթ եւ կայլակ իւր կաթին:
- Թ. Ա՛խ՝ ո՛ւր են այն սաղմոսերգութք որ ի դիմաց աշխարհին,
Մշտամբողունչ զողորմութեան տիրական դուռն բաղխէին,
Անտես չառնել զգործս ծեռաց, ուրախ առնել ընդ ամաց,
Յորս տեսին զհարչարանս ի սրոյ ահեղ Թշնամեաց:
- Ժ. Ա՛խ՝ ո՛ւր են այն ժամերգութիւնք որ յանդիման Արարչին,
Նկարէին զողորմելի վիճակ ազգին եւ երկրին,
Որք նմանեալ վիրաւորաց ի գերեզմանս ննջելոց,
Ոչ եւս յիշին առ ի նմանէ հանգոյն խապառ մերժելոց:
- Ի. Ա՛խ՝ ո՛ւր են այն ծայնք մունետկաց՝ եթէ յայս ինչ տաճար սուրբ,
Յայս ինչ աւուր հանդերձեալ է այս որ կանգնել զմիջաւորք,
Եւ խօսիլ յունկս ժողովրդեան զիւր ճառ չքնաղ խրատական,
Օրինակօք նախնեաց ջամբել զերդ կաթն զսէր հայրենեան:
- Կ. Ա՛խ՝ ո՛ւր են այն զօրահանդէսք հետեւակաց հեծելոց,
Յանգծելի զրահս ցօլունս սպառազէն վառելոց,
Որոց կաճառք, վրտառք եւ գունդք որք զբանակ կազմէին,
Կարմիր, կապոյտ զըրօշակաց յաղթ ծածանմամբ պատէին:
- Ն. Ա՛խ՝ ո՛ւր են արդ ծայնք այն փողոյ, որ աւետէր Հայկազանց,
Թէ քաջ արանց յորս հանդերձի հեծանել ընդ վեհազանց,
Ի մէջ մայրեաց լերանց Կարուց, ուր այժեմունք եւ կարաւ,
Ինքնին ճեպեն լինել որսոյն եւ որսորդաց դիմազրաւ:
- Տ. Ա՛խ՝ ո՛ւր են արդ քաղաքապահ դիտանոցաց պահակերք,
Յերկնաղիտակ բրգանց բարձանց պահպանակիցք եւ ընկերք,
Որք անընդհատ ծայնարկէին յաշտարակէ յաշտարակ,

ցուցանել թէ ոչ է նիրհեալ, այլ յարարածուն կայ պաճնալ:

- Ճ. Ա՛խ՝ ուր են պարբ նուազերգուաց այգորելեաց արքային,
 Որբ յաղեղան մթնաշրթի հանգիստ քնոյ խնդրէին,
 Յորժամ եւ դէտք ըսկըսէին զժայն առնել լըսելի,
 Ի ըազմամարդ քաղաք կարդալ զքաղցրիկ նիրհման հովանի:
- Ե. Ա՛խ՝ ուր են այն համարուեստից ամ ըստ ամէ տեսարանք,
 Որբ ի հեռուստ ծագաց երկրի աստ խմբէին յոգնազանք,
 Իւրաքանչիւր արհեստողէտ զիւր ցուցանել կրթութիւն,
 Ձիրս յարքայէ ակնկալեալ, եւ յազգակցաց զովութիւն:
- Զ. Ա՛խ՝ ուր են այն յարախաղացք որգոստայից ի միջի,
 Ուր ազատք եւ խառնիճաղանճք կան յորմնապատ կրկիսի,
 Կամ ծիարշաւք եւ զօտեմարտք մրցանակաց ի խնդիր,
 Կամ ցցասաց, որ ի նուազս զովէր զազգ իւր եւ երկիր:
- Է. Ա՛խ՝ ուր են այն սեղանաւորք, հատալաճառք շահասէր,
 Կամ նախարարք եւ ազգապետք, աւագորեարք զահասէր,
 Որբ ընդ Վեստեանց համակամեալ արկանէին խունկ Յունաց,
 Վաճառէին զաթոռ եւ զահ Բազրատունեաց թշուառաց:
- Ը. Ա՛խ՝ ուր են այն հայրենասէր Պահլաւունի նահատակք,
 Որոց ոչ զոն արդ եւ անուանց, կամ վեհ զործոց յիշատակք,
 Թէ ոչ միայն յարիւնալի սիրտ ազգասէր յետնորդաց,
 Կամ ի մեռեալ ծոց պատմութեան սրգաւորեալ հայրենեաց:
- Թ. Ա՛խ՝ ուր են արդ ծայնք հարսանեաց, նուազարանք խնդութեան,
 Զայնք փեսայի եւ ծայնք հարսին, եւ առազատք հարսնութեան,
 Զայնք Սիոնի անմեղ մանկանց, ներդաշնակ երգք քաղցրազին,
 Օրիորդաց պարահանդէսք եւ պճնութիւնք պանծազին:
- Պ. Ա՛խ՝ ուր են ծայնք վաճառողաց եւ զնողաց փողոցաց,
 Կամ ղօղանչիւնք զահեկանաց, ոսկի, արծաթ, պղնձեաց,
 Արանց, կանանց խօսակցութիւնք, ծերոց տղայոց պապաջիւնք,
 Կամ աղքատաց առ անցաւորս աղէխորով կարկաչիւնք:
- Պ. Ա՛խ՝ ուր են ծայնք նախրապանաց, որբ ի ծաղիւ արեւու,
 Հնչէին մէջ որգոստայից հրաւէր եզին եւ կովու,
 Որոց անդեայք ընդ իմ կամուրջս անցանէին ի հովիտս,
 Յարօտ պարարտ մարգագետնոյն, եւ յափունս իմ րերկրառիծս:
- Ր. Ա՛խ՝ ուր են այն ծայնք ընդ երեկս մինչ դառնային հօտք դաշտաց,
 Կանայք աղջկունք յառաջէին ի ձեռին դոյր կրթանաց,
 Իւրաքանչիւր զիւր կով խնդրէր, խառնեալ զկանչ, կառաչիւն,
 Ընդ կաթնաքեր չորքոտանեաց երախտաղէտ բառաչիւն:
- Ս. Ա՛խ՝ ուր են արդ ծայնք քարոզաց բարձրադիտակ տեղերէն,
 Թէ այս ինչ նոր վաճառ հասեալ է հեռաւոր ինչ վայրէն,
 Կամ ծի նրժոյզ ի ծախ հանեալ կամ տուն, կամ զիւղ յաճրղի,
 Տօնալաճառ նորոգ խմբեալ յայս նիշ դաշտի կամ հովտի:
- Ժ. Ա՛խ՝ ուր են այն ծայնք խառնածայնք, յորժամ ի մուտս արեւուն,
 Արք աղխելով զկրպականին յերեկոյեան յայն պահուն,

- Փութային յայց այլ կրթական զընել զինի, միս եւ հաց,
Տանել ի տուն ի պէտս ընթրեաց զերդաստանի, ընտանեաց:
- Դ. Ա՛խ՝ ուր են արդ ծայնք սայրորդաց, ճոխնչք անուոց շրջանաց,
Կամ շառաչիւնք սայլից, կառաց, կըռիւնչք ըմբից խուժանաց,
Խրխիւնչք ծիոց, զըռիւնչք իշոց, դափր եւ դոփիւնք զըրաստուց,
Կամ աղաղակ ազաղաղաց, կըռիւնչք հաւուց եւ ծագուց:
- Ը. Ա՛խ՝ ուր են յաղթ ծայնք սրնդի, հնչիւնք փողոց եւ թմբկաց,
Չայնք կըռանաց ոսկէգործաց, քարակոփաց եւ դարբնաց,
Չայնք անօթոց ճաշուց, ընթրեաց, ուրախական սեղանոց,
Կամ խոխոջանք լիք բաժակաց օշարակաց եւ զինուոյ:
- Յ. Ա՛խ՝ ուր են իմ կամարակապ կամուրջք ամուր տասնաւոր,
Ընդ որս անցորդք երթեւեկաց կըլինէին բիւրաւոր,
Կամ զրուք ընդ որս ելնուտ առնէր զօրհանապազ բազմութիւն,
Խառնախնդոր խօսք խուժանին հանէր յերկինս զըրդիւն:
- Զ. Ա՛խ՝ ուր են այն օրիորդաց պարք համանման աղանեաց,
Որք մինչ յերկինս սփռէին քօղք արշալուսոյն ծիրանեաց,
Կուժ ի ձեռին ճեպեալ առ իս առնուին չուր զովարար,
Եւ ուսարար՝ դառնային յետս ի զրոյց ի խօսս զուարթարար:
- Է. Ա՛խ՝ ուր են այն ծայնք պառաւանց կամ ընդոժին աղանեաց,
Որք յառաւօտս կանխէին տալ հատիկս ծագուց եւ մարեաց,
Կամ ծառայից որք ջամբէին խոտ կամ զարի զըրաստուց,
Կամ մըտաղիւր լուանային զծիս ի չուրց իմ սլուց:
- Ը. Ա՛խ՝ ուր են ծայնք հացագործաց, ծուխ հընոցաց եւ թոնրից,
Խոհարարաց խորտկաց հոտերն, կարկանդակաց մըսալից,
Ո՛ւր են զընդիւնք խուռն ամբոխին, ռաից կօշկաց ծայնք ուր են,
Կենդանութեան զուարթարար ցոյցք նըշանաց անխ, ոչ են:

ՀԵՂԻՆԱԿ ՀՐԱԺԵՇՏԻՆ ՎԱՐԳԱՆԱՅ. Է՛ս այլ՛ն.

Ա Ջ Գ Ա Յ Ի Ն

ՅՈՒՑԱԿ ՆՈՒՒՐԱՏՈՒԱՅ Ի ՆՊԱՍՏ ՀԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՅՍ.

(ՇՐՈՂԱՆԻՆՆԵՐ):

ՅՈՐՄԱՒԻՐ - ՆՈՐ:

	ՈՒ Կ.	Նազար Իսահակեանց	25
Յովնանէս Նազարեանց	1	Գասպար Շահվերդեանց	4
Պետրոս Ալանկերդեանց	50	Նիկողայոս Գումշահեանց	4
Աւետիք Զուպարեանց	4	Արքայամ Ալանկերդեանց	4
Մահտեսի Գէորգ Ճանահեանց	4	Տալ Ալանկերդեանց	4
Խաչատուր Վասպարեանց	20	Պօղոս Ալկազեանց	4
		Սարգիս Կիրակոսեանց	20